HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מכלל דאיסורי הנאה שרו פרשייהו ומדקא״ל מפני שמעמידין אותה בקיבת עגלי עבודת כוכבים וקא מהדר ליה א״כ למה לא אסרוה בהנאה מכלל דעבודת כוכבים אסור פרשייהו ולהדר ליה משום דליתיה לאיסורא בעיניה דהא מוריים לרבנן דלא אסרוהו בהנאה מ״ט לאו משום דליתיה לאיסורא בעיניה אמרי הכא כיון דאוקמיה קא מוקים חשיב ליה כמאן דאיתיה לאיסוריה בעיניה: השיאו לדבר אחר וכו': מאי [1]כי טובים דודיך מיין כי אתא רב דימי אמר אמרה כנסת ישראל לפני הקב״ה רבש״ע עריבים עלי דברי דודיך יותר מיינה של תורה מ״ש האי קרא דשייליה אר״ש בן פזי ואיתימא ר״ש בר אמי מרישיה דקרא קא״ל [1]ישקני מנשיקות פיהו אמר ליה ישמעאל אחי חשוק שפתותיך זו בזו ואל תבהל להשיב מ״ט אמר עולא ואיתימא רב שמואל בר אבא גזרה חדשה היא ואין מפקפקין בה מאי גזירתא אר״ש בן פזי אמר ריב״ל משום ניקור ולימא ליה משום ניקור כדעולא דאמר עולא כי גזרי גזירתא במערבא לא מגלו טעמא עד תריסר ירחי שתא דלמא איכא איניש דלא ס״ל ואתי לזלזולי בה מגדף בה ר' ירמיה אלא מעתה יבשה תשתרי ישן תשתרי דא״ר חנינא יבש מותר אין מניחו ליבש [א]ישן מותר (א) אין מניחו לישן א״ר [ב]חנינא לפי שא״א לה בלא צחצוחי חלב ושמואל אמר מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבילה הא קיבה גופא שריא ומי אמר שמואל הכי והתנן [ג]קיבת העובד כוכבים ושל נבילה הרי זו אסורה והוינן בה אטו דעובד כוכבים לאו נבלה היא [ד]ואמר שמואל חדא קתני [א]קיבת שחיטת עובד כוכבים נבלה אסורה ל״ק

כאן

מכלל דאיסורי הנאה. כי עולה וה״ה לשור הנסקל שרי פרשייהו: **דברי דודיך.** דברי סופרים: **מיינה.** עיקר תורה שבכתב: **חשוק שפתותיך.** כדמתרגמינן וחשוקיהם[ה] וכבושיהן: **ואל תבהל להשיב.** ואל תדקדק להקשות לו: **גזרה חדשה.** מקרוב גזרו על הגבינה: **ואין מפקפקין בה.** ואין מפרשין טעמה כדמפרש ואזיל. מפקפקין לשון חטיטה בדבר סתום לפשפשו ובלע״ז פוריי״ר כמו (סוכה דף טו.) מפקפק ונוטל אחת מבינתיים: **לא מגלו טעמא.** למה גזרו עליו: **דלמא איכא.** דלית ליה ההוא טעמא ולא בדיל מיניה ומזלזל בה אבל השתא דלא מגלו טעמא דמלתא בדלי מיניה כ״ע דסברי קמו רבנן במלתא דאתי מיניה חורבא ואנן הוא דלא בקיאינן בטעמא: **יבש מותר.** כל גילוי שיבש מותר דארס של נחש אילו היה שם לא היה מניחו ליבש: **ישן מותר וכו'.** יין ושכר שנתגלו כשהם חדשים והמתין להם עד שנתיישנו מותר דאי היה בו ארס של נחש לא היה מניחו ליישן: **לפי שא״א לגבינה בלא לחלוחי חלב.** בין גומא[ו] של גבינה נשאר מן החלב וחלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו אסור דלמא עריב ביה חלב טמא (ב) וחלב טמא אינו עומד ואם עירב טמא בטהור הטמא נשאר עם נסיובי דחלבא הטהור שקורין מישג״א וחלב טמא אסור מן התורה ובבכורות (דף ו:) ילפינן לה ויש לחוש שבגומות נשאר ממנו: **בעור קיבת נבלה.** ועור לאו פירשא הוא ואסור: **ומי אמר שמואל.** דעור קיבת נבלה (ג) דאסורה אבל קיבה עצמה דנבלה דהיינו חלב הקרוש הכנוס במעי הטלה שריא אלמא פירשא בעלמא הוא:

כאן

מאי שנא האי קרא דשייליה. ומסיק מרישא דקרא ירושלמי אם להפליגו נתכוון הוה לו להפליגו בדברים אחרים בה' מקראות שבתורה שהסימן ממ״ש א״ו מחר משוקדים שאת ארור וקם א״ר אילא דברים שמשיקין עליהם את הפה שנאמר ישקני מנשיקות פיהו ר״ש בר חגי בשם ר' שמואל בר נחמני כבשים ללבושך וגו' כבשים כתיב הא כיצד בשעה שתלמידיך קטנים כבוש לפניהם ד״ת הגדילו ונעשו כעתודים גלה להם רזי תורה וקתני התם דר' ישמעאל קטן היה באותה שעה ומסייע להדא דתני ר״ש בן יוחי ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם מה (ד) הסימן הזאת אינה נגלית לכל בריה ובריה כך אין לך רשות לשקע עצמך על ד״ת אלא בפני אדם כשר ונראה כי זהו טעם תלמוד שלנו דקאמר בסמוך כי גזרי גזירתא במערבא כו' אלא שאינו מפרשו כאן היטב ואומר מורי הר״ר אלחנן שזהו מה שיסד הקליר בפרשת פרה אדומה אין להרהר על מה נחקקה שכולם נתנו בנשיקה לשון משיקין עליהם את הפה: **משום ניקור.** תימה לקמן דמסקינן טעמא דחלב דבעינן ישראל רואהו דחיישינן לעירוב חלב טמא תיפוק ליה משום גילוי וי״ל דאין ה״נ אלא טעמא פסיקא ליה נקט הכא בשאין ישראל רואהו דמערב אבל טעמא דגילוי זמנין דלא שייך כגון שמלא העובד כוכבים יוצא ממקום שחולב שם דכיון שכל שעה תופסו בידו ליכא למיחש לניקורא וא״ת מפני מה אסרו משום גילוי יותר ממים ודבש למאן דאית ליה באלו טריפות (חולין דף מט:) דשייך בהו גילוי וי״ל דבכל המשקים אע״ג דלא קפדי אגלויא משום נקורא אמנקיותא מיהא קפדי אבל גבי חלב מתוך שרוב פעמים אינו נאכל בעין וגם מסננין אותו אמנקיותא נמי לא קפדי ומסננת אינו מועיל כלום לארס כדאמר בהגוזל בתרא (ב״ק דף קטו:) דלא מהני מסננת היכא דטרקיה פי' שערבבו: **ישן תשתרי.** תימה לישני גזרה ישן אטו חדש כדמשני לעיל (דף לא:) גבי שכר וי״ל דהתם איכא למיגזר דלא מינכר כולי האי בין ישן לחדש כמו גבי גבינה: **לפי שא״א בלא צחצוחי חלב.** פ״ה בין גומות של גבינה נשאר מן החלב ודלמא עריב ביה חלב טמא וקשה דא״כ ה״ל לר' ירמיה למימר אלא כיון דהדר ביה משנויא קמא ועוד דאטו מי חיישינן דעובד כוכבים שוטה הוה שעירב בו חלב טמא אע״פ שהוא יודע שאינו עומד לכן פר״ת דקאי אמאי דהוה פריך יבשה תשתרי (ה) ומשני דאפי' כשהוא נראה ישן לעולם נשאר הארס בתוך לחלוחית הגבינה ביני אטפי ור״י הביא ראיה מן הירושלמי לדברי ר״ת דקאמר חלב העובד כוכבים למה אסור משום גלוי ויעמיד א״ר שמואל בר רב יצחק מפני ארס הנתון בין הנקבים ופי' ויעמיד ויבשנה ומשני מפני ארס הנתון כו' וקושיא שניה קיימא אגבינה כלומר גבינה שיעשו (ו) מיהא תישתרי דארס הוא אינו מניחו ליבש ומסיק מפני ארס הנתון בין הנקבים כמו שמתרץ בתלמודנו אבל אין לפרש כפירוש הר״ר אלחנן דקאי ז) אחלב והכי פריך למה אסרוהו משום גלוי יעמידנו ואם יש בו ארס לא יעמוד דהכי מקשה התלמוד גבי חלב טמא בסמוך דליתיה דהא לא מצינו בשום מקום שיניח חלב (ז) להקפות בשביל ארס הנתון בו: **מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה.** וא״ת מאי איריא נבלה אפי' שחוטה נמי אסורה משום בשר בחלב וי״ל דדוקא נקט נבלה דאז איכא בה איסורא דאורייתא אבל בשחוטה משום בשר בחלב ליכא איסורא דאורייתא דלונן בלונן הוא ואע״ג דאוקומי קא מוקים אינו אסור אלא מדרבנן: **ומי אמר שמואל הכי.** ה״ה דהוה מצי למפרך בפשיטות ממתני' דחולין (דף קטז.) אלא משמואל אשמואל ניחא (ח) למפרך: **חדא קתני קיבת שחיטת עובד כוכבים נבלה היא.** תימה לפי מה שפיר״ת סוף כל הבשר (חולין דף קטז: ושם) שיש חילוק בחלב הקיבה שאותו שהוא קרוש לא נאסר מעולם אף קודם חזרה דפירשא בעלמא הוא שאינו ראוי אלא להעמידה אבל חלב הצלול שאינו ראוי להעמידה כלל מתחלה היו מחשבין חלב גמור וחזרו בהם מתוך קושיא דקיבת העולה דשורפה חיה אע״פ שא״א שלא יתערב מחלב הצלול עם הקרוש ולפירוש זה קשיא אמאי לא משני הכא כולה קודם חזרה והכא דקתני גבי העמדה מיירי בקרוש ולהכי דייקי' הא קיבה גופא שריא והתם דלא מיירי בהעמדה מיירי בצלול וי״ל דנהי דאין צלול מעמיד דמ״מ אין העובדי כוכבים בוררין אותו כ״כ שלא ישאר מן הצלול ומדקאמר שמואל בעור קיבת נבלה משמע הא קיבה גופא שריא ואע״פ שנשאר שם מן הצלול כדפי' שאין העובדי כוכבים טורחים לבררו ואור״ת כי עכשיו לא מצינו טעם פשוט לאיסור בגבינת העובד כוכבים דהא טעם האיסור הוא משום ניקור כריב״ל דקי״ל הלכה כריב״ל אף לגבי ר' יוחנן וכ״ש לגבי שמואל דהא (עירובין מז:) שמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן וכן פסק ר״ח וכן בסדר תנאים ואמוראים פסק הלכה כריב״ל בכ״מ וגם דברי רב אדא בר אהבה אינם כלום כיון שאינו אותו רב אדא בר אהבה שהיה תלמידו של רבא שהיה בתראה שהרי הוזכרו דבריו קודם דברי רב חסדא ורב ס) נחמן (ט) בר יצחק שהיו קדמונים יותר מרבא וגם דברי רב חסדא ורב נחמן בר יצחק עמדו בקושיא וליכא למיחש נמי משום עירוב חלב טמא כדפרי' לעיל ט) (גבי) שלא ט) (עמד) כפרש״י שהרי אין העובדי כוכבים שוטים לערב בו חלב טמא מאחר שאינו עומד אלא ודאי אין הטעם אלא משום נקור ואנו שאין נחשים מצוין בינינו אין לחוש משום גלוי ואין לומר לדבר שבמנין הוא וצריך מנין אחר להתירו כי ודאי הוא כשאסרו תחלה לא אסרו אלא במקום שהנחשים מצוין כמו שאפרש לקמן גבי יין נסך (דף נז: ד״ה לאפוקי) וגם בהרבה מקומות יש שאוכלים אותם מפני שמעמידין אותם בפרחים וגם גאוני נרבונא התירו אותם במקומן מטעם שמעמידין אותם בפרחים מיהו במקומנו שמעמידין בקיבה אומר הרב ר״י בן הר״ר חיים שיש טעם קצת לאסור מפני שמולחין הקיבה בעורה ואיכא איסור דבשר בחלב דמליח הרי הוא כרותח ואני ראיתי מקומות שהן מעמידים בנבלת דבר אחר מליח:

מפני

מסורת הש״ס

א) [לעיל לא: ע״ש], ב) [עי' תוס' ד״ה לפי שא״א מוכח דגרסתם הי' ר' ירמיה וכן לקמן לט: בתוס' ד״ה ימ״ח מח״ג], ג) [חולין קטז.], ד) [חולין קטז:], ה) [שמות כו], ו) [גומות רש״ש], ז) אחלב עובד כוכבים כצ״ל רש״א, ח) [עי' היטב תוס' ב״ב מו: ד״ה שלא], ט) מהרש״א מ״ז,

תורה אור השלם

1. יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן:
שיר השירים א ב

לעזי רש״י

פוריי״ר. לנבור.
מישג״א. מי-גבינה, נסיוב החלב.

מוסף רש״י

הוריקה לשם עבודת כוכבים ולא זרק (זבחים י.). דאי שחטה לשם עבודת כוכבים שהיה בדעתו לעובדה בשחיטה זו דברי הכל אסורה, דהא זבחי מתים הוא, אלא בשלא היה מתכוין להיות שחיטה זו עבודה לעבודת כוכבים, אלא שחטה לעצמו על מנת שיעבוד העבודת כוכבים בזריקת דמה או בהקטר חלבה (חולין לט.). **ר' יוחנן אמר אסורה.** בהנאה כדין זבחי מתים, וזבחי מתים ילפינן (לעיל כט:) שם שם מעגלה ערופה (זבחים י.) ואע״פ שהשחיטה לאו לעבודת כוכבים היתה ואפילו לא זרק דמה לעבודת כוכבים נאסרה, וילפינן טעמא בשחיטת חולין (לט.) דגמר לה לה ממחשבת פיגול דהויא מעבודה לעבודה, דהשוחט את הזבח על מנת לזרוק את הדם למחר פיגול (סנהדרין סא.). **מחשבין מעבודה לעבודה.** כשחישב בשעת עבודה זו על עבודה אחרת, כגון שחישב בשחיטה על הזריקה, הויא מחשבה לגבי עבודת כוכבים (חולין לט.) מחשבה היא לענין זבחי מתים ליאסר בהנאה (זבחים י.). **וילפינן חוץ.** איסור עבודת כוכבים, מפנים. ממחשבת פיגול של פנים, שהשוחט על מנת לזרוק דם למחר או להקטיר אימורין למחר זהו עיקר פיגול (חולין לט.). **ורשב״ל אמר מותרת.** לא יליף חוץ מפנים, אין מחשבין מעבודה לעבודה (סנהדרין סא.). **ישן מותר.** כל דבר גילוי ששהו אותו עד שנתיישן, מותר, דאין מניחו ארס של נחש ליישן אם היה בתוכו (לעיל לא:). **קיבת העובד כוכבים.** קיבה זהו חלב קרוש שבתוך הקיבה (חולין קטז.). **חדא קתני.** משום דשל נבלה היא אסר לה (שם קטז:).

רבינו חננאל

חיה ולא הודו לו. אלא אמרו לא נהנין ולא מועלין והא עולה איסורי הנאה הן. אלמא איסורי הנאה פרשן מותר והדר תני ליה מפני שמעמידין אותה בקיבת עגלי עבודת כוכבים. ואמר ליה א״כ למה לא אסרוה בהנאה.

אלמא איסורי הנאה פרשן שרי. ועגלי עבודת כוכבים פרשן אסור. [א] ולמה לא אסרוה בהנאה משום דליתא לאיסורא בעיניה לא אסרוה בהנאה. הכא נמי בגבינה נמי ליתא לאיסורא בעיניה. אמר ליה שאני הכא דכיון דאיסורא הוא דקא מוקים לה חשיב וכמאן דאיתיה בעיניה דמי אמאי לא אסרוה בהנאה: השיאו לדבר אחר וכו'. ירושלמי מפני מה לא גילה לו אם להפליגו נתכוין היה לו להשיאו באלו שאין להן הכרע כגון שאת ארור מחר משוקדים וקם כו'. א״ר יוחנן מפני שבקרוב אסרוה (וישמע) [ור' ישמעאל] תלמיד

עין משפט נר מצוה

קיח א מיי' פ״ד מהל' שחיטה הלכה יא סמג עשין סג טוש״ע י״ד סי' ב סעיף א:

הגהות הב״ח

(א) גמ' אין מניחו לישן (אלא א״ר ירמיה) תא״מ ונ״ב ס״א אין זה וכן היתה גירסת התוספות: (ב) רש״י ד״ה לפי שא״א וכו' דלמא עריב ביה חלב טמא ואע״ג דחלב טמא אינו עומד מכל מקום אם עירב טמא בטהור וכו' נסיובי דחלבא של הטהור: (ג) ד״ה ומי וכו' נבלה הוא דאסורה: (ד) תום' ד״ה מאי שנא וכו' מה הסימה הזאת אינה: (ה) ד״ה לפי וכו' יבשה תשתרי ישן תשתרי ומשני דאפילו כשהוא נראה יבש וישן לעולם נשאר: (ו) בא״ד וקושיא שניה קיימא אגבינה כלומר גבינה שיעשו ממנה מיהא תישתרי דארס אינו כצ״ל ותיבת הוא נמחק ונ״ב כלומר קושיא הא' היא הא דקאמר חלב העובד כוכבים למה אסור וקושיא השניה היא הא דקאמר ויעמיד וקיימא אגבינה כו' אבל לפי הר״א קושיא השניה קאי נמי אחלב והכי פריך ויעמיד פירוש ינסה מקצתו ואם הוא עומד הוא נסיון להכשיר כל החלב: (ז) בא״ד שיניח חלב מלהקפות: (ח) ד״ה ומי וכו' ניחא ליה למפרך: (ט) ד״ה חדא וכו' ורב נחמן שהיו קדמונים יותר מרבא וגם דברי רב חסדא ורב נחמן עמדו בקושיא וליכא למיחש נמי משום עירוב חלב טמא ואע״ג דחלב טמא אינו עומד וכפירוש רש״י שהרי אין העובדי כוכבים שוטים לערב בו חלב טמא מאחר שאינו עומד כדפרישית לעיל אלא ודאי כצ״ל ותיבות בר יצחק נמחק ב' פעמים:

רבינו חננאל (המשך)

קטן [היה] באותה שעה. ואין מגלין להן רזי תורה עד שיגדלו. וכר' שמעון בן יוחאי. דתניא ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. מה השימה. פי' המציאה אינה נגלית לכל בריה כך אין לך רשות לשקע את עצמך בדברי תורה. אלא לפני תלמידים הגונים כשרים. ודאתן עלה קרא מאי פירושיה כו': **ירושלמי** דודים דברי סופרים. יין דברי תורה. טובים דודיך מיין. חביבין דברי סופרים מדברי תורה. תדע שהרי ר' טרפון אילו לא קרא קרית שמע לא היה עובר אלא בעשה. ומפני שעבר על דברי חכמים נתחייב מיתה. על שם ופורץ גדר ישכנו נחש. ותנן נמי האומר אין תפלין לעבור על ד״ת פטור. [חמשה] טוטפת להוסיף על דברי סופרים חייב. א״ל (ר') ישמעאל חשוק שפתותיך ואל תהא נבהל להשיב. ומאי טעמא א״ר יוחנן גזירה חדשה היתה משום ניקור. וכד גזרי גזירה במערבא לא מגלו טעמא עד תריסר ירחי שתא. עד דתפשוט בכל ישראל. דחיישי דלמא איכא מאן דלא סבירא ליה ואתי

לזלזולי בה. מגדף בה רבי אבהו אלא מעתה יבשה שאין בה חשש ניקור תשתרי. ופריק ר' ירמיה לפי שאי אפשר לה בלא צחצוחי חלב. וכיון דאיכא לחלוחית זיהרא האי. ושמואל אמר לא אסרוה אלא מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבילה מכלל שהקיבה גופא שריא דפרשא בעלמא היא. איני דשמואל שרי בקיבה גופא והתנן קיבת העובד כוכבים ושל נבילה הרי זו אסורה. והוינן בה ושחיטת עובד כוכבים לאו נבילה היא. ואמר שמואל חדא קתני והכי קתני קיבת שחיטת עובד כוכבים נבילה והרי זו אסורה. ופרקינן לא קשיא

[א] נראה דל״ל והא דלא אהדר ליה דמשו״ה לא אסרוה בהנאה כמו במורייס לרבנן משום דליתא וכו' אמר לך שאני הכא וכו' וכמאן דאיתא בעיניה דמי ומשו״ה פריך דאמאי לא אסרוה בהנאה כצ״ל.